

7-го апрѣля 1916 г.

Акжы:

1 и-лан 1 т. 20 ур.

1/2 — — 70 ур.

Война

№ 4-й.

Кок арнь-
ашты ик
кана лэк-
тэш.

у в э р.

Адресжы: г. Вятка, Губернская Типографія.

Сарын 87—88—ымышы арнажы.

(Мартын 15-жы гыч 31 жы мартэ).

Фронтын чыла вэрыштыжат адак чарнэн шогат. Кйзыт нйкуштат ик кугы пашат-укэ. Йужы вэрэ артиллерія вэлы лўкала. Йўд-йымал фронтышты **Икскюль** манмы йэр воктэн вэлы паша чотак лййн. Тышты нэмыч часат-пэлы (шагатат-пэлы) чарныдэ кугы тулым луктын, мэмнан ончылысы позиціям налнэжы улмаш да, мэмнан-шамыч-тудлан эрыкым пуэн огыт ул, мөнгы чактарэн улыт. Тулэчла адак йужы вэрэ тыгыды-тыгыды кредалмаш лэдэн.

Двинский-дэч кэчывал йымалкыла **Нароч** манмы йэр воктэн паша чотак лййын. Тышты тушман кок вэрэ мэмнам шўкаш шонэн: **Барановичи** манмы вэрдэч, адак—**Ляховичи**-дэч. Кок вэрыштыжат мэмнан-шамыч нэмычым поктэн улыт. Тышты аэроплан-дэны, дирижабль-дэны да монь чонэштўлыын кўшычын пэш шукы бомбам кышгат. **Галицияшты** тыгыдын кредалмаш, молы фронт-шамычым ончымы годым, пэш шукы. Тышты чарныдэак кредалын шолгат. Пашапш кугышкак лэктын огэш кайы гынат, пэшак лўдмаш: тышты да тушты вэк чарныдэ кредалынак шолгат. Тудыжы лўдмаш **Кавказышты**

мэмнан паша пэш сай. Мэмнан-шамыч **Шэм** тэныж воктэн да Чорох манмы вўд мучашты кредалын шогат. Шэм тэныж воктэн кредалмы годым туркы шамычлан „Бреслау“ манмы крейсэрышт полшаш тўналын улмаш да, мэмнан крейсер толын шубын Бреслауым поктэн колтэн. Кйзыт мэмнан-шамыч Шэм тэныж воктэн **Трапезунд** манмы кугы ола-дэкы лышэмын улыт. Бнды мўндыр огыл,—25 мэнгы (уштым) вэлы кодын. „**Чорох**“ мучашты мэмнан-шамыч туркым сэнэн ончыкыла кайат вэлы. Тышты, йужы вэрэжы туркы салтак-шамыч „ротажы-ротажы“ дэны плэнышкы возыт (лэктыт) манэш.

Французский фронт. Нэмыч **Верден** кўдылны кйзытат толаша. Нйкузэат Верденым налын ок кэрт. Сар пашам кугын шинчышы шамыч:—нэмыч Верден кўдылны пўжым пудырта. Вйжы—куатжы улы годым, налын ыш кэрт, тылэчлажы—Йумы вэлы“, манын кутрат.

Итальянский фронтышты, Балканышты чыла молы вэрат сар паша ожнысыжы гайак шолга.

„**Голландія**“ манмы кугыжанышты калык ала мо пэш пудранаш тўналы. Салтак-шамычым пэш шогат. Сарлан йамдылалтмы гайы койыт. Тугэ гынат, молан тугэ пудра-

нѣмѣшт палы огыл. Апрель тѣл-
зѣн буйштѣжѣ мѣмнан **Кугѣжа** дѣкѣ
Грек кугѣжан кугѣ эргѣжѣ толѣн.
Молан толмѣжѣ палы огыл. Грек
кугѣжа „нѣмѣч мурѣм мурѣ“. Ту-
дѣн ватѣжѣ нѣмѣч кугѣжан—Виль-
гельмѣн шужаржѣ. Грек калѣк ру-
шѣм йѣрата; сар тѣналмѣ годѣм
грек-калѣк рушлан полшаш шонѣш.
Тугѣ гѣнат кугѣжашт эрѣкѣм ѣш
пу. Кѣзѣйт ѣнды мо лѣш? Палы
огыл.

Нѣмѣч-туркѣ вольѣк-звѣрь гайѣ
лѣйѣн шуѣн улѣйт. Тока Шѣм-тѣнѣ-
жѣштѣ суеѣргѣшѣ салтак-шамѣчѣм
погѣн коштѣшѣ „**Португаль**“ манмѣ
параход-госпитальѣм вѣд ѣймач кош-
тѣшѣ (туркѣ) пуш-гѣч минам колтѣн
пудѣртѣн улѣйт. Параходѣштѣ улшѣ
доктор-шамѣч, фельдшер-шамѣч да
тѣрлѣ порѣм ѣшташ шонѣн коштѣшѣ
шамѣч вѣдѣш пурѣн кайѣн колѣн
улѣйт.

Шукш ѣ.

Нѣмѣч шамѣч кѣчѣштѣ пѣл крѣн-
га киндѣм, крѣнга парѣнгѣм коч-
кѣн ѣарнѣшт. Шѣжѣм да тѣлѣм
мѣмнан плѣнѣш вѣрѣштѣшѣ нѣмѣч
салдат-шамѣч тѣштѣ киндѣм тѣм-
мѣш-кочкѣйт гѣнат, тоштѣ ѣарнѣ-
мѣшт дѣнѣ кѣзѣйт ѣужѣжѣ кола.
Могѣрѣшѣшт какаргѣшѣ сѣван гай
лѣйѣш да, кок кум кѣчѣштѣ колат.
Тѣшѣш доктѣр шамѣч—„нунѣ тош-
тѣ шужѣмѣ дѣнѣ колат“,—манѣт.

Кѣзѣйт ик тунѣмшѣ Линднер лѣ-
ман нѣмѣч шужѣшѣ калѣкѣжѣм тѣр-
лѣктараш вильѣ кочшѣ шукш, коп-
шангѣ шамѣчѣм вильѣ гѣч погѣн,
шолтѣн ѣѣм лукнѣжѣ. Сар годѣм
тѣрлѣ вильѣт шукѣ, шошѣм бѣлѣш
шукшѣжат вильѣш тѣла. Нѣмѣч-ша-

мѣч вильѣ ѣѣм кочкѣн патѣр лѣй-
нѣшт.

Мѣй шонѣмаштѣ ѣлан вильѣ
шукш шолтѣмѣшкѣ, вильѣ шѣлѣжѣм
погѣн кочкѣйт гѣн нѣмѣч шамѣч
вашкѣрак тѣрлат ѣлѣѣ.

Егор Эргѣ.

Болгар помѣжалтѣш.

Стокгольм ола гѣч лѣкшѣ газе-
та нѣмѣч газѣга увѣрѣм тѣгѣ возѣ:
Болгарѣштѣ Радославов лѣман ми-
нистрѣштѣм пушташ тѣчѣшѣ ша-
мѣчѣм полицѣя кѣчалѣн. Тугѣ кѣ-
чалмѣ годѣм, шкѣ кугѣжаштѣм Фер-
динандѣм пушташ шонѣшѣ-шамѣ-
чѣм шижѣн улѣйт. Фердинанд тѣ-
дѣм колѣн болгар мландѣ гѣч ва-
тѣжѣ дѣнѣ шѣлѣн кайѣн. Шкѣ ол-
мѣшѣжѣ Борис лѣман эргѣжѣм да
Радославов дѣнѣ Жекон министрѣжѣ
шамѣчѣм кодѣн.

Болгарѣн кугѣжѣжѣ нѣмѣч. Бол-
гар калѣк мѣмнан дѣнѣ ик вѣран
улѣйт. Ожнѣ болгар туркѣ кѣдѣштѣ
лѣйѣн. Нунѣм чаманѣн руш кугѣжа
туркѣ дѣнѣ сарѣм ѣштѣн, болгар-
лан шканѣшт кугѣжѣм шогалтѣк-
тѣн. Тунам нѣмѣч руш коклаш пу-
рѣн, болгар кугѣжалан шкѣ ѣѣнѣжѣм
шогалтѣктѣн.

Болгар калѣк туркѣ лѣч утлѣ-
мѣжѣлан альѣ мартѣ рушлан тау
ѣштѣн ила ѣлѣѣ. Нунѣм тѣдѣ сар-
лан нѣмѣч кугѣжѣжѣ олталѣн тар-
ватѣш. Садлан болгар шамѣч кѣзѣйт
шкѣ нѣмѣч кугѣжаштѣм пушташ
шонат.

Егор Эргѣ.

Мо дѣнѣ сѣнат.

Ожнѣ сарѣштѣ осалѣм калѣк
дѣнѣ сѣнат ѣлѣѣ. Кѣзѣйт ѣнды сал-

дат шамыч вий дэны нымомат бш-таш ок—лий; пушкы дэны да молы арвэр дэны гына сэнат. Ожны пй-чал дэны лүэн, кэрдь дэны руэнак осал вийым пйтарат Ыльы. Кызьит ожнысы пйчал пульам пулемет ман-мы пушкы гыч йүр гайы колгат, ик-кок салдат ала мнар тўжэм калы-кым пйтарэн кэртьит. Ола налмы 6 тўжэм кок шүдан кугы пушка гыч 60—80 пудтан тоным лүат (колдат). Тьгайы топ нудэштын ала мнар калыкым пйтара, ала мнар полатым-шалата, тудын каймы йуж дэны йын йөрлэш, чылыш пэтырна. Адак 6—8 пудан тоным аэроплан-дэны чо-нэштэн толын салдат үмбака кыш-мат. Вүд йүмалны коштыш пуш гыч вэс йын корапыш тоным колдат, ту-гайы топ иктыжак лучкы тўжэм тункэ шолга. Молы тоным, пуш-кыштым, молы расходшым шотлэт, ушэт кайа. Орат вэлы, кушэч каз-нам ситарат, кушты муыш?

Нэмыч сарлан күлэшым шукэр-так шынчэн шолгэн. Чылажымат йамдйлэн. Окса погашат йоным му-ын. Туды йын оксам погаш банкы шамычшы гыч колы вич процентым пуэн (шүды тэнэлан колы вич тен-гэм). Пайдалан куанэн поян ша-мыч уты оксаштым чыла тушкы кол-тэн улыт. Кызьит туды окса чыла тушак кодын. Тэвэ нэмыч чойажы дэны кумлы йй түрлыжым тьды сар-лан йамдйлэн илэн. Садлан туды альы мартэ вийан шолга. Мэмнанат йамды улмы годым авестрянным шу-кы мландым налын улыт Ыльы да, пьтымонтгы тушэч лэктыч, шкэ ола-штымат нэмычлан пушт.

Нэмычын калыкжы шукы огыл. Сар тошты сэмьн лийэш Ыльы гын, туды шукэртак пьта Ыльы, арвэржы дэны, оксажы дэны гына альы мар-

тэ чыта. Тудлан адак чойажат пол-ша. Молы калыкым шкэ вэлыкжы савыраш, нунын мландыш кугырак төра шамычлан шукэртак шкэ йын-жым шогалтылын. Йужы вэрэжы (болгар. румын) кугыжаланат нэмы-чымак шогалтыктэн. Кызьит туркы, болгар, румын мландышкы кугырак төра шамыч, түрлы завод ончышы мастер шамыч чыла нэмыч улыт. Мэман мландыштат тугак Ыльы.

Шотлымашты нэмычын салдатжы шукы кодын огыл. Нуны йын млан-дыш шүкэн пурмышт дэны пэш пй-тышт. Кэч кунам йын үмбака шү-кэн пурмы годым калык пэш пу-дырга. Садлан мэмнан кызьит шу-кэрсэк ик вэрышты, нэмычын тол-мыжым вучэн шолгат. Француз дэ-ны англичанат тугак вучэн гына шолгат.

Сар гыч толшы шамыч тьгэ ма-нын ойлэат: мэмнан салдат шамыч кызьит нэмычым пэш шүкыненшт; — вийын пижын нэмычым пйтарэна, манын, кутырат, маныт. Шүкаш пи-жыт гын, бндэ мланды кошкаш тў-налмы годым пижыт,—вара сар шы-жылан пьта. Калыкым чаманэн шү-каш огыт тўнал гын, сар адак ик йй мартэ, альы нэмыч шужэн йарны-мэшкы, ок пьты.

Егор Эргы.

Руш салтак кузэ кола.

Ик салтак войнашты улшы мэм-нан салтак шамычын колымышт нэр-гэн тьгайы увэрым каласа.

Мэмнан салтак шамычын колы-мыштым ужат гын, орат вэлы, ма-нэш. Мэмнан салтак шамыч колы-маш дэч огыт лүд. Нуны колымыш т годым:—„ай кузэ мый колэм, пэш

йосы колаш!“ манын огыт ман. Нуны Йумбылан пэш чот инанэн колат.

— „Йумбы тугэ пуйрэн, чыташ возэш“, вэлы маныт. Молай шамыч магырэн-кычкырэн пэш йосын колат. Салтак шамыч тугэ огыт колы, нуны Йумым шонэн шып вэлы колат.

Ик кана йүдым чадрашты сусыргышы шамычым ончышы санитаршамыч дэны пырлы полковой лазарет дэны лйнам манэш. Тэвэ тунам позиция-гыч сусыргышы салтак шамычым кондышт. Сусыргышы шамычым пидмаш вэрышкы 60 носилка нары погыныш. Чыла кугын сусыргышы шамыч.

Тэвэ ик сусыргышыжы кондэн шуктымэнкы вуйжым нөлтэн кидшы дэлы мыйым рузалтыш.

Мый мэн шолгалым. Туды шинельжы дэны пүтыралтын, вүраналт пйтэн, пйкшэ ойла, Чылт колышы гайы лйин.

— Молан мыйым үжыч? манын йодым.

Поры йын лйи,—письмам возы..

— Могайы письмам? Көлан?

Ватэмлан... Колымашэмым шинчктымэм шуэш.

— Йолташэм! тугэ ит олыы. Тый колэн от-ул алыы, отат колы. Тэвэ вашкэ тыйын сусырэтым сайын пидыт Кузэ төрштылаш тўналат алыы. Сусыргышы кэнэга сырш вэлы.

— Кудалты! Тугайы мутэтым ит кутры! манын мыйым чарыш—Возымэг огэш шу-гын вэсьым качкырэн конды.—маньы.

— Мый возэм, тунары молан вара тугэ сыршаш?

— Мый шыжам. Тэвэ вашкэ колэм. Нымо гайы пидмашат мыйланэм ок-кул. Возыы. Мый възаш тўналым. Туды мыйланэм тыгэ возаш күштыш.

— Пэш йоратымы йэшэм, Лукерья Петровна! Мый тыланда, ко-

лаш толын шумбы шагатэмын пагытжым (времяжым) шинчыктынэм. Йумбы ужаш мыланна йш пўйры. Васютка дэны Дунькатым аралы, адак иктаж вэрэ кайэт гын, йот йынлан ит кырыкты. Алашам Павелъ Рйжовлан ужалы, 70 тэнкэ дэч мөнкэш ит пу. Молан манат гын, кызыт имныы шамыч шэргы. Петька Безрукова дэчын шўлыы оксам 3 тэнкэм нал, пөртэтым конопатлыкты. Власъ кочатым тарлы, туды 20 шй лан йштэн пуатдым. Мыйын тупэмым сусыртышт, пулыа мўшкырем вошт лэктын кайыш. Йумын эрыкжы! Лукерья тый прэзыэтым ужалэн Гавриловын ожыжым налат гын, сайрак лэш. Вара имныы шамыч шэргы лэш. Йумбы вэрч, мыйым касарыза!

— Возэн пйтарышыч? манын сусыргышы мый дэчэм йоды.

Пйтарышым, майым.

— Ончы, ит монды, колтыдэ ит коды!

Йбра. Йбра колтэм, ит ойгыры!

— Тау, пэш! Йумбы вэрч касары..

— Вуйэмгэ лэвэд мыйым, маньы.

Мый вуйжыгэ тудым лэвэдым да, вэсь сусыргышы шамыч дэкы кайышым.

20 минут гычын, санитар-салтак шамыч тудын дэкы толын шумэнкы, носилкам пэлкы шогалтышт.

— Тудым молан огыда нал? майым мый.

— Мый шинельжым тудын үмбач налын ончалымат, чынак туды колэн. Киджымат колышы шамычла йштэн.

Мый өрмэм дэны мэнкы гайы лйим.

Мўшкыр дэны тупын сусыргымыжы пэш йосы, чытэн кэртымаш. Тыды сусыргышы салтак нымомат— „ай-ой“ манын йш пэлэшты. Мэмнам руш салтак тугэ патырла кола!!!

